

V
J
1283

487

g
283

509.

6

— 2

ORATIO DE
TRIBVS FARINAE SA
tis, habita in renunciatione
gradus Magisterij philoso
phici a Philippo
Melanthere:

ANNO.

1548.

XVII, 509.

10.

GRAVITO DE
TRIVESTARIANA
in hunc in terminum
Gardus Magister
quid a
Mistionum

o
t
s
n
p
o
b
co
vo
ce

ORATIO DE TRIBVS FARINAE SA

tis, habita in renunciatione
gradus Magisterij philoso
phici a Philippo
Melanthonē :

CONFIRMAT Deus se
Ecclesiā suam ita serua
turum esse, vt cum in
vineā non vberimo tē
pore, paucae tantum
Vuae natae sunt, sed a
deo pulchrae & grate
colono, vt diligenter eas custodiat, & le
tus deo pro his muneribus gratias agat.
Sic cū hactenus & Ecclesias in his regio
nibus & hunc nostrum hortulum seruet,
primum vos adhortor, vt pectora & lin
gue vestrae mecum et gratias agant deo,
& petant, vt deinceps nos seruet & gu
bernet. Non enim foelices sunt hominū
conatus sine auxilio dei. Sed gemitus &
vota ad filium dei custodem agminis dis
centium adferamus, & sciamus ea non
esse

A ij

esse

esse irrita.

Tibi igitur omnipotens deus, æter-
ne pater domini nostri Iesu christi, cō-
ditor cœli & terræ, vna cū filio tuo cō-
æterno dño nostro Iesu Christo & spi-
ritu sancto tuo, sapiēs, bone, verax, iuste,
caste, misericors, gratias agimus, quod
hacten⁹ nos seruaſti, nec casu nos super-
stitēs esse sentimus, sed tuę misericordiæ
tribuimus, q̄ non deleri nos fontes pa-
teris, quodq; discentium cœtus aliquos
protegis, Ac ardētibus votis te propter
filiū dominū nostrū Iesū christū cruci-
fixū & resuscitatū oramus, vt deinceps
nos serues, & mentes nostras gubernes,
vt studia & omnia consilia sint salutaria
nobis & alijs, & vt vere simus vasa mise-
ricordię, & te vera gratitudine celebra-
mus.

Hæc vota in his congressibus sepe
repetenda sunt, non enim existimemus
eos prophana spectacula esse, sed disci-
plinæ causa instituti sunt, & vt in Eccle-
sia, ita in hac frequentia sint præcipui a-
ctus, inuocatio, & cōmonefactio de do-
ctrinæ

strinae studijs, & de disciplina.

Nunc igitur ut accedat commune
factio, enarrabo dictum venustissimū,
in q̄ Ecclesie & scholarū imago pingitur.
**SIMILE EST REGNUM CELO-
RVM FERMENTO, QVOD MV-
LIER MISCET TRIBVS SATIS
FARINAE, VT TOTA MASSA
FERMENTETVR.**

Scitis vsitatum esse, sumere imagi-
nes ex physicis exemplis, quæ quidem
blandiores sunt, cum a reb⁹ domesticis, &
ex œconomia sumuntur.

Ac opposita est hæc imago persuas-
sionis pharisaicæ, quæ cum fingeret re-
gnum Messiaë, imperium mundi fore, si-
mile Cyri aut Alexãdri imperio, pollice-
batur stultæ multitudini prouinciarum
partitionem, ocium, opes, voluptates,
Hæc quia grata sunt, mirabiliter fascina-
tæ erant mentes hac opinione. Nam quæ
volunt homines, ea libenter credunt, vt
inquit Demosthencs,

Sed contraria imago regni Messiaë
hic ostenditur. Imo inquit, Ecclesia non
reget imperia mundi, sed erit doctrix, &

A iij

vt mater familias miscebit aliquot modis
dijs farinae fermentum, id est animis &
pectoribus auditorū inseret doctrinam,
vt sensus ac motus animorum ad deum
flectantur.

Vt autem propius aspiciamus hanc
imaginem, consideremus vnde sumpta
sit, & singula verba expendamus. Nar-
ratio prorsus similis est in Genesi de con-
uiuio, in quo Abraham excipit tres vi-
ros, inter quos erat filius dei, vbi mandat
matri familias, vt cito coquat panes ex
tribus farinae satis, & mactat ipse tenerū
vitulum.

Mouet me narrationis similitudo,
vt existimē Christum eius conuiuij me-
morem, inde sumpsisse hanc imaginem,
& quasi deducere auditores ad conside-
randū illud ipsum conuiuū, quod etiam
imago est Ecclesiae, Abraham sacerdos
mactat vitulum, qui significat venturam
victimam, mater familias panes, id est
doctrinam distribuit. Absidet ipse filius
dei, qui semper adest Ecclesiae suae, & con-
uiuas suo sermone recreat, & promissi-
onem

onē precipuā repetit. Intellexit Abrahā
quid ageretur, nec similem duxit esse e-
am cœnam quotidianis officijs, erga ali-
os hospites, sed agnouit dominum quem
sciebat Ecclesiæ custodem esse, & fore
victimam pro nobis. Hunc cernunt ocu-
lis Abraham & Sara, huius pectus & ge-
nas dulcissimo complexu premūt. Hunc
audiunt concionantem de miranda pro-
missione, & de iudicio dei.

Et quia fiunt illustriores historiæ,
consideratione locorum, locum etiam o-
culis aspiciate in tabulis vestris. Hic festus
dies & hæc panegyris celebrata est in
Hebrō, quæ deinde Māre nominata est,
quæ distabat quinque miliaribus germani-
cis & paulo amplius a Ierosolyma, fuitque
postea ipsi Abrahæ, Isaac, & Iacob sepul-
turæ locus, quasi vt expectarent corpo-
ra in eo ipso vestigio vitæ reuolutionē,
in quo promissio edita erat.

Cum autem non dubium sit, huius
cœnæ recordationem suauem fuisse ipsi
hospiti, sepe multumque cogitanti de pa-
tribus, tãque de dulcissimis amicis, consen-

A iij

taneum

paneum est inde narrationem in Euangeli-
gelio sumptam esse, nosq; velut ad eius
coenae considerationem, imo ad has ip-
sas epulas deduci. Arbitror etiam coenae
institute in Ecclesia typum fuisse illud
ipsum conuiuium.

Sed vndecunq; sumpta est narratio
in Euangelio de tribus satis, verba certe
congruunt, & idem significant. Nunc
partes recitemus.

Fermentum significat doctrinam.
Et cū propter similitudinem tales fiant
collationes, considerandum est, quæ sint
utilitates fermenti, & in pane, & in corpo-
re hominis nutriendo. Fermenti effectus
sunt in pane, inflare, rarefacere & at-
tenuare. Hac primū eo cōducunt, vt in
pane singulae partes recte & æqualiter
coqui possint. Deinde nostris corporib:
utilior est panis rarior, tenuior, leuior,
ac æquabiliter assatus facilius enim arri-
pit natura nostri corporis attenuatas &
rarefactas partes. Et ipsa mixtura fer-
menti rarefactionem in ventriculo ad-
iuuat. Deinde & sapor ex acido & falso
mixtus

mixtus, coctionem irritat & acuit. Figit
etiam & quasi glutinat nutrimentum.
Cū igitur multæ & magnæ sint utilita-
tes fermenti, Galenus aliquoties dicit, mi-
nime salubre esse panes nō fermentatos.

Iam ad doctrinam fiat collatio dex-
tre, non exiliter & curiose.

Flatus & motus nouos doctrina ex-
uscitat in pectorib⁹, & squalorem cordis
nostri discutit & firmum nutrimentum
est animarum, nouam vitam & leticiam
quasi succum nouum gignens.

Sed cur tria fata sunt? Hic primum
moneo rudiores, fatum Ebraicam adpel-
lationem esse mensuræ, quæ fere duos
modios veteres Romanos cōtinet. Tri-
a igitur fata pene medimnū efficiunt, qui
congruit cū vsitata Lipsica mensura, cui
a scapha nomen est, quæ tantum fari-
næ continet, quantū semel in mediocri
familia pinsitur. Næc dubito numerū cer-
to cōsilio & in genesi scriptū esse, et po-
stea repetitū, vt lectori nō hebeti discrimi-
na aliqua in audiētibus significarētur.

Nec mihi displicet, quod aliqui tria

A v tempo

tempora intelligunt cœtum vocatū ante diluuium, cœtum vocatum post diluuium vsq; ad resurrectionem Christi, & deinde cœtum, qui vocatur inde vsq; ab Apostolis ad finem mundi.

Sed cum vires precipuas in natura hominum considero, aptissime accōmodari ad eas hic numerus videtur. Res enim in conspectu est, tres precipuas vires Euangelio in eas infuso emendari & renouari, ἡ γεμονικὸν, θυμικὸν, ἢ ἐπιθυμητικὸν

Ac vt de singulis pauca dīcā, etsi gloriosum nomē est summe partis, que vocatur ἡ γεμονικὸν, tamē in ea multū est caliginis & viciorum, retinet mens etiā in hac viciosa natura noticiam aliquam legis, vt numerorum, aut figurarum. Sed tamen sine Euangelio de filio dei, magnæ tenebræ sunt in mente. Alij furenter negant esse deum, tollūt prouidentiam, & discrimen recte & secus factorum, alij in perpetua dubitatione manent, Alij ludunt fingendis nouis numinib. infinitis. Neq; hi errores tantum grassabantur in-

ter

ter Ethnicos. Sed omnium ætatum atq[ue]
hominū sine luce Euangelij similes sunt
errores de deo, & de inuocatione. Et
multitudo semper fauet ijs opinionibus
quibus innutrita est, vt dicitur $\omega\tilde{\alpha}\nu\tau\acute{o}\sigma\tilde{\upsilon}\rho$
 $\tau\rho\omicron\phi\omicron\rho\ \gamma\lambda\upsilon\kappa\acute{\upsilon}$.

Nec raro peccat $\eta\gamma\epsilon\mu\omicron\nu\iota\kappa\omicron\mu$ specie
sapientiæ, vt cū politici gubernatores at
temperant religiones ad imperia, & pa-
cis causa laxant dogmata, vt in synodo
Syrmiana tollebatur $\delta\mu\omicron\omicron\upsilon\sigma\iota\omicron\rho$ ex sym-
bolo, & inferebatur $\delta\mu\omicron\iota\omicron\rho$, vt symbolū
vtriq[ue] parti velut cothurnus vtriq[ue] pedi
conuenire videretur.

Deinde in Secundo & tertio gradu
virium hominis quanta sunt incendia
prauarum cupiditatum, Ambitiones,
æmulationes, odia, maleuolentiæ, liuores,
cupiditas vindictæ, dolores propter repul-
sam, auaricia, libidines? Nec est vl-
la tam moderata natura, quæ nō sentiat
aliquas errantes cupiditates.

Cum autem doctrina Euangelij
velut fermentum virib[us] nostris miscetur,
iam quasi flatus noui fiunt, mens incipit
recte

recte agnoscere deum, & statuit summa
reuerentia audiendam esse vocem dei, &
ad hanc normam iudicia omnia, & om-
nes motus cordium conuenire oportere.
Non ludit opinionibus de deo, vt philo-
sophi, aut idolorum plastæ, non inflectit
doctrinã ad politicas opiniones. Sed re-
uerenter acquiescit in voce patefacta a
deo.

Deinde & in corde fit quasi succus
nouus, dilectio dei, studium quærendæ
veritatis, & tuendæ tranquillitatis in Ec-
clesia, beneuolentia erga omnes, mode-
stia reprimens ambitionẽ, mansuetudo
cõdonans cõmuni trãquillitati iniurias.

Sint igitur hæc, vt dictum est, tria
sata, ἡ γερμονικὸν θυμικόν & ἐπιθυμητικόν seu
mens, voluntas, & cor in homine, quibus
misceri fermentum id est Euangelium o-
portet, vt melior succus in nobis fiat.

Quo autem modo fiat hæc conuer-
sio, ex cõmuni doctrina de pœnitẽtia sci-
tis. Cũ doctrina arguit peccata, corda ex-
pauescunt, ita velut acido & falso sapo-
re roduntur.

Deinde

Deinde cum accedit consolatio, au-
dita promissione, redditur vita & leti-
cia, quasi nouo succo infuso. Neq; hæc
subito perficiuntur, sed longa & assidua
subactio & assatio fiat, & quod verbis
Ebreis in Genesi diserte significatū est,
studiose legenda, audienda, meditanda
est doctrina cælestis, & in quotidianis
miserijs ad inuocationem & vera exerci-
tia transferenda. Hoc est subigi farinā
et assari in cineribus, id est, inter varias
grumnas, quib. commonefacti agnosca-
mus iustam & magnam esse irā dei ad-
uersus peccata in tote genere humano,
& velut in cinerib. abiecti & summissi
deploremus nostra delicta, & petamus
nos seruari propter mediatorem. Si-
cut in cineribus iacebāt exules Ieremias
& alij, cum incensa patria tota gens mi-
serabiliter dissiparetur.

Hæc admonitio de assiduitate sub-
actionis accendat in nobis diligentiam
& curam discendi, sciamus non subito re-
rum maximarum doctrinam totam ar-
ripi. Nec sumant sibi potestatem dog-
mata

mata condendi in Ecclesia dei, homines
ociosi, qui vtcunq; obiter degustarunt
doctrinam.

Et quoniam imago panum præci-
pue ad scholasticos pertinet, vocabula
etiam interpretabimur, quid vocarit an-
tiquitas panes in cineribus assatos. Diffe-
runt panes materia, differunt & modo
assationis, ac nimis longum esset om-
nia persequi. Tantum hoc addam, Alij
panes κλιβαριται, id est furnarij dicti sunt,
qui nostro more in furnis assati sunt,
quos quidem meliores esse Galenus di-
cit. Sed ars est recentior. Alius modus
fuit vetustior, in foco inter cineres vel
in testa assari panes. Hi dicuntur
εγκρυφιαι, quasi tecti cineribus, quorum
sæpe fit mentio in Græca lectione pro-
pheticorum librorum. Et in Leuitico in
quadam descriptione oblationis, satis cō-
cinna allegoria traditur a Græcis inter-
pretibus, panem εγκρυφισιν typum esse
Christi in sepulchro tanq; inter cineres
iacentis.

Sed

Sed in alijs locis ad nos auditores
proprie accommodanda est figura. Nos
sumus ἐγκύφια, obruti cineribus, squa-
lidi, ærumnosi, sed hanc consolationem
teneamus, deo placere hæc doctrinæ
studia, eumque custodem esse sui cœtus,
& semper agmina aliqua discipulorum ser-
uaturum esse, & colligi hoc modo æter-
nam ipsi Ecclesiam. Hac confirmati cō-
solatione has scholasticas operas & ame-
mus & studiose faciamus, & Ecclesiæ ac
posteris philosophiam & doctrinam de
deo incorruptam tradamus. DIXI.

QVAESTIO

QVAESTIO IN
EADEM RENVNCIA-
tione Magistrorum recitata.

TRVN
que ad discipli-
nam pertinet, mo-
deste legibus ob-
temperare, & cū
iubent præcepto-
res, in cœtu publi-
co de re aliqua
differere, verecū-
de sententiam exponere.

Cum autem me & consuetudo &
præceptorum autoritas cogat hoc loco
aliquid dicere, & maior in tali re laus sit
officij ac obedientiæ, quam eruditionis,
quæso vicissim vt me paciēter audiatis.

Cum autem sumenda sit materia
ex Philosophica doctrina, & dulcissima
sit consideratio mirandi opificij in huma-
no corpore, dicam aliquid de duob. ca-
nalib. qui a faucibus orti, descendunt in
corpus

pus, alter in pulmonem, alter in ventricu-
culum quorum illi qui in pulmonem, ten-
dit, nomen est Trachea arteria, huic ve-
ro longiori, qui ventriculo adiunctus
est, nomen est *δισσοφάγος*.

Hos cum sic discernat Plato, vt dis-
cat œsophago cibum vehi in ventricu-
lum, Tracheam vero canalem esse po-
tus, duriter reprehensus est a multis.
Hinc duæ quæstiones oriuntur, altera de
officijs horum canalium, altera an excu-
sari Plato possit.

Ac primum mirifica omnino fabri-
catio est humani corporis, in qua tantum
artis adhibuit opifex, vt agnosceremus
non casu extitisse hanc naturam rerum,
sed a mente architectatrice conditam esse.
Et hoc modo inuestigari se in hac opifi-
cij consideratione, & obedientia nostra
preparari nos ad immortalem vitam vo-
luit. Miretur enim aliquis, Si homines
conditi sunt non ad hanc mortalem vi-
tam, sed vt in æterna luce & sapientia vi-
uant, quid fuit opus adiungere in homi-
ne culinam parti rationali? Si autem tan-
tum ad mortalem vitam conditus est,
quid opus fuit tanta arte? B Etsi

Etsi autem non dubium est, primis parentibus ipsam naturæ consideratio- nem fuisse illustre testimonium de deo, tamen nobis in hac caligine hæc ratiocinationes de deo sunt obscuriores. Et tamen causa consilij diuini tenenda est.

Tanta est varietas tanq̃ machinarū in humano corpore, vt de artifice nos admoneant.

Præterea, non ad mortalem tantū vitā conditi sumus, sed adiuncta est culina parti intelligenti, quia nos preparari in hac vita ad æternam consuetudinem voluit, in hac mortali consuetudine voluit initia æternæ lucis accendi. Ideo parti intelligenti adiuncta est culina.

Nunc breuiter dicam de officijs illorum canalium. Manifestum est œsophago & cibum & potum vehi in ventriculum. Nam & potu necesse est cibos fieri humidiores, & sanguis in Epate non tantum ex cibo, sed etiam ex potu gignitur. Influere igitur potum in ventriculum necesse est.

Trachea vero nō culinæ causa facta est sed propter spirationem & vocem, oratorium

torium organum est, quod necessarium
fuit nature conditæ ad societatem. Vt au-
tem tota societas ideo precipue necessa-
ria est, vt alij alios de deo & de rebus bo-
nis doceant, ita precipue necessariae res
sunt, sermonis cõmunicatio, & oratoria
instrumēta, qua in re etiam hoc admiran-
dum est, cordi tanq̃ regi adiunctum esse
oratore,

Hæc de discrimine canalium vera &
nota sunt, Nec aliud Plato sentit.

Cur igitur potū attribuit Tracheæ
fortassis partem attribuit, quia certe ne-
cesse est rigari pulmonem, cuius arefa-
ctio exitialis est vitæ.

Cum autem hæc quæstio digna sit
disputatione eruditorū, & profecto ne-
cessaria sit homini consideratio huius mi-
randi theatri, quod in opificio humani
corporis deus nobis proposuit, defero
hanc questionem ad magnificentum domi-
num vicerectorem M. Ioannem Mar-
cellum conterraneum meum charissimū,
quem oro, vt quanq̃ amplitudo harum
rerum non potest paucis explicari, tamē
ad cõmonefaciendos auditores aliquid

B ij   dicat

dicat de miranda copulatione diuersissimi
marum machinarum in homine, de in-
strumentis noticię, de organis oratorij,
& de nutritione. Vtile est profecto
cogitare, quo consilio res tam diuersas in
hominis naturam Deus incluserit.

DIXI.

RESPONSIO

GO vero charissimi
auditores, & si sæ-
pe me ad naturę cõ-
siderationem vtcun-
que exuscito, tamẽ
mox opprimor ipsa
magnitudine, &
quasi mole rerũ tan-
tarum, ita vt velut attonitus & pene ex-
animatus obstupescam, ac doleam, cum
natura condita sit ad hanc sapientiam,
vix exiguam vmbra[m] aspici posse, &
fortassis hæc ipsa in nobis auiditas peni-
tus cognoscẽdi & naturam & opificem,
significatio est insita naturę, testificans
nos ad cõsuetudinem æternam Dei con-
ditos

ditos esse, vbi Architectus ipse & operū
suorum ideam, & cōsilia nobis ostendet.

Dicam autem breuiter de tuis quæ-
stionibus.

Est omnino miranda copulatio di-
uersissimarum machinarum in homine.
Nam si ad eternā sapientiam conditi su-
mus, quare adiuncta est hæc tam sordi-
da culina?

Consilij huius verissima causa est,
quia voluit Deus naturam aliquam cor-
poream esse, quæ in hac ipsa vita fruente
rebus nascentibus, ipsi seruiret, & nunc
præpararetur ad æternam consuetudinē
coelestium. Nunc igitur discenda sunt
initia doctrinæ, Nunc accendi lucem &
iusticiam æternam oportet, Ne expe-
ctato coelestem Dei consuetudinem, ni-
si in hac vita mortali præparatus, ad deū
accedas, hic ordo institutus est mirando
ipsius consilio. Ideo ad nos filium misit,
& quidem simili natura copulata, Ideo
in hac vita vult doceri homines, Ideo da-
tus est sermo, & in corpore oratoria or-
gana condita sunt, Ideo seruat & serua-
turus est in genere humano ministeriū

B iij

Euange

Euangelij. Non igitur repugnemus voluntati dei, sed statim à vitæ initio cœlestem doctrinam discamus, & toto vitæ spacio eam meditemur, & ei obedire incipiamus.

Illud etiam addo tuæ orationi, recte dicis Cordi tanquam regi vocis organa addita esse, Sed illud quoq; addendum est. Eundem esse vocis & spiritus canalem, vt significetur, ex corde æterni patris simul & vocem Euangelij edî, & dari spiritū sanctum per vocem Euangelij. Mirabiles significationes de deo sparsæ sunt in totam rerum naturam, vt non temere dictum sit, Omnia plena deo.

Sed venio ad quæstionem de potu. Non dissentit Plato à cæteris, sed fateatur ipse quoq; idem esse iter cibi & potus, & eundem canalem Oesophagum. Interea tamen obiter ait potu rigari pulmonem, quod verum est, atq; ita veteres docti homines locuti sunt.

Alceus

Alceus enim inquit τέργυε πνεύμο
νασ οίνω. Et Euripides οἶνος περᾶσασ πνευ-
μόνων διαρροάσ. Vinum penetrans pul-
monum meatus. Instillari igitur aliquid
velut rorem in tracheam consentaneum
est, presertim cū pulmōni & cordi opus
sit rigatione & in siti constat mox quasi
recreari cor potu refrigeratum. Et ta-
men verum est, distincta esse officia ca-
nalianum, vt res ostendit, suffocari homi-
nem, cum vel exigua mica in aditum
Tracheæ illapsa est.

Nec nulla est significatio in hac ip-
sa distinctione; sicut horū canalium offi-
cia vult deus distincta esse, ita oratorem
in Ecclesia seiungit a politico guberna-
tore.

Multæ autem confusiones doctri-
narum & vitæ inde oriuntur, cum hæc
officia confunduntur.

Sed hanc querelam omitto, ac deſi-
oro, vt & singulos gradus gubernet, &
seruet inter nos Ecclesiam, & semen ali-
quod sanctum.

DIXI.

Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page. The text is arranged in approximately 20 horizontal lines.

DIXI.

9/4283

mc

~~Handwritten scribble~~
9 4283

3

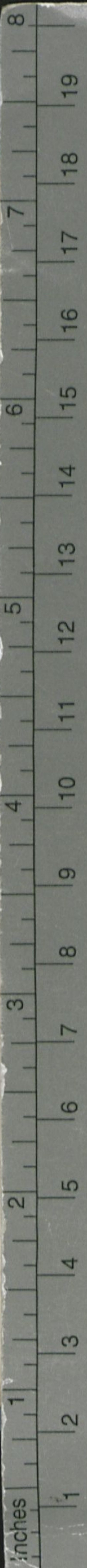
Handwritten text, possibly a title or page number, faintly visible on the blue paper.

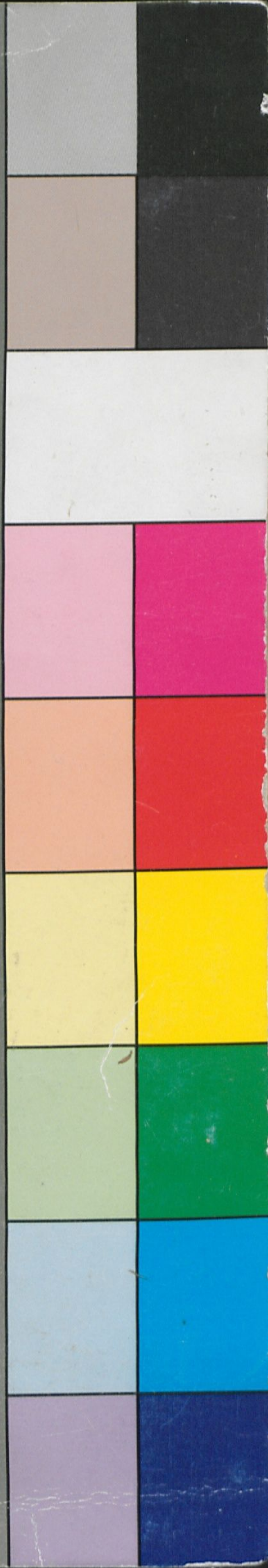

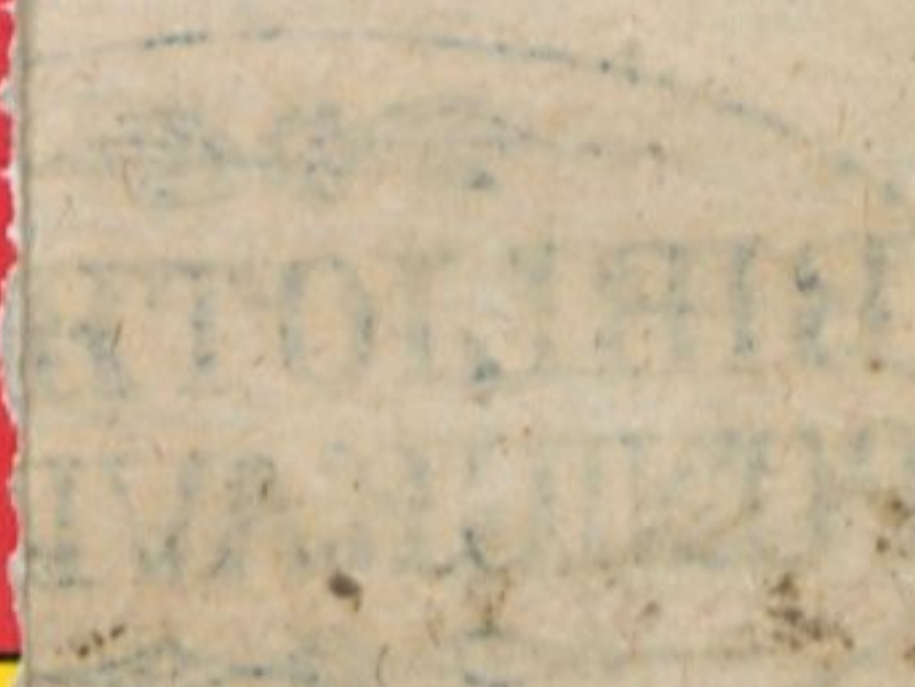
B.I.G.

Farbkarte #13

Blue	Cyan	Green	Yellow	Red	Magenta	White	3/Color	Black
------	------	-------	--------	-----	---------	-------	---------	-------

TIO DE
 FARINAE SA
 in renunciatione
 Magisterij philoso
 a Philippo
 anthone:

NNO,
 5 4 8;

19.
 10.

